

Przemiany aktywności społeczno-politycznej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wiktor Osiatyński, *Rzeczpospolita obywateli*, Warszawa 2004, s. 24.
- Źródło: *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, Warszawa 2015, s. 340.
- Źródło: Elżbieta Korolczuk, *Spółeczeństwo obywatelskie w Polsce – kryzys czy nowe otwarcie?*, Warszawa 2017, s. 3.
- Źródło: Mirosława Marody, *Przemiany religijności Polaków*, [w:] *Polacy wśród Europejczyków*, red. Aleksandra Jasińska-Kania, Mirosława Marody, Warszawa 2002, s. 160.

- Źródło: *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, Warszawa 2015, s. 348.
- Źródło: Sara Burchert, *Wpływ mediów na postawy polityczne Polaków*, 20.01.2018 r., dostępny w internecie: istotnie.pl [dostęp 26.08.2020 r.].
- Źródło: Marta Żerkowska-Balas, *Wyraz poparcia czy obywatelski obowiązek – co motywuje Polaków do głosowania?*, dostępny w internecie: batory.org.pl [dostęp 27.08.2020 r.].
- Źródło: *Frekwencja w wyborach: Dlaczego Polacy nie głosują?*, 16.10.2015 r., dostępny w internecie: wnp.pl [dostęp 27.08.2020 r.].
- Źródło: Krzysztof Gorlach, Piotr Nowak, *Rolnicy i spółdzielczość w Polsce: stary czy nowy ruch społeczny?*, „Wieś i Rolnictwo” 2015, nr 1(1).

Przemiany aktywności społeczno-politycznej

Źródło: domena publiczna.

Idea społeczeństwa obywatelskiego jest jedną z ważniejszych w państwie demokratycznym. Znana też jest od wieków. Czy jednak jest realizowana w praktyce? Czy w Polsce istnieje społeczeństwo obywatelskie? To są pytania, które można zadać sobie dzisiaj. Zastanów się też nad własnym zaangażowaniem w wolontariat i inne formy życia publicznego.

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie społeczeństwa obywatelskiego.
- Przeanalizujesz rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.
- Ocenisz zaangażowanie Polaków w kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Przeczytaj

Społeczeństwo obywatelskie

Termin [społeczeństwo obywatelskie](#) był i jest różnorako definiowany. W starożytności Arystoteles, mówiąc o społeczeństwie obywatelskim, odwoływał się do pojęcia *koinonia politei*, którą charakteryzował jako wspólnotę polityczną *politei* (miasto–państwo). Z kolei u Cyserona był to synonim państwa rządzącego się prawem, tzw. państwa „cywilizowanego”. Georg W.F. Hegel społeczeństwo obywatelskie rozumiał jako relację bez udziału państwa – swoistą przestrzeń utworzoną między rodziną a państwem. Według niego, aby istniało społeczeństwo obywatelskie, muszą łączyć się trzy sfery życia człowieka: jego potrzeby, prawa oraz system opieki (np. rodzinnej). Także Alexis de Tocqueville nie łączył analizowanego pojęcia wyłącznie z państwem. Uważał, że społeczeństwo obywatelskie obejmuje dwa obszary życia ludzkiego: cywilny, związany z życiem osobistym, rodzinnym i gospodarką, oraz publiczny, rozumiany jako udział w instytucjach życia publicznego, np. w [stowarzyszeniach](#) czy [fundacjach](#). Z kolei Karol Marks sprowadził społeczeństwo obywatelskie wyłącznie do stosunków ekonomicznych*.

Krzysztof Podemski twierdzi, że współcześnie termin ten funkcjonuje w minimum trzech znaczeniach:

- w polityce używany jest jako slogan propagandowy;
- przez filozofów rozumiany jest jako model ustrojowy;
- dla socjologa społeczeństwo obywatelskie jest pojęciem opisowym, ma służyć diagnozie stanu systemu społecznego**.

Autorzy opracowań są bardziej zgodni co do tego, czym społeczeństwo obywatelskie nie jest, niż jest: co pozostaje po tym, jak zostanie określony zakres władzy i działalności państwa. Dlatego John Keane i Ernest Gellner stworzyli model dwudzielny, przeciwstawiając społeczeństwo obywatelskie państwu, a za jego istotę uznając gospodarkę. Z kolei Jürgen Habermas, Jean Cohen i Andrew Arato odrzucają zarówno państwo, jak i gospodarkę, pozostawiając pozostałe dziedziny życia człowieka. Niektórzy badacze idą jeszcze dalej, odrzucając całe życie polityczne, a nawet religijne***.

Współcześnie pojęcie społeczeństwa obywatelskiego wiąże się przede wszystkim z ideą demokracji uczestniczącej (partycypacyjnej), czyli opartej na dobrowolnym, osobistym udziale w życiu publicznym oraz udziale w tzw. trzecim sektorze (organizacje *non profit* i NGO).

Społeczeństwo obywatelskie w Polsce

W debacie publicznej panuje przekonanie, że w Polsce społeczeństwo obywatelskie było i jest słabo rozwinięte.

Należy jednak wziąć pod uwagę kontekst historyczny. Samo pojęcie społeczeństwa obywatelskiego weszło do codziennego języka polskiego dopiero w 1989 r., czyli wraz z transformacją ustrojową. Jednak już w XIX w., pod zaborami, można dostrzec samoorganizowanie się społeczeństwa polskiego: [praca organiczna](#) czy wspólny sprzeciw wobec polityki zaborców. Podobnie było w okresie II wojny światowej: Polacy zorganizowali tajne struktury państwowe podległe rządowi emigracyjnemu (Polskie Państwo Podziemne).

W okresie PRL budowanie społeczeństwa obywatelskiego było trudne. Jak pisze W. Osiatyński:

((Wiktor Osiatyński

Rzeczpospolita obywateli

Komunizm scentralizował folwark. (...) Komunizm odtworzył ten sam model w społeczeństwie przemysłowym [jaki panował w folwarku, czyli całkowitej zależności chłopów od pana – przyp. autora] i stał się pańszczyźnianą formą uprzemysłowienia. Zmienił się jedynie pan. (...) Brak umiejętności lub konieczność ponoszenia odpowiedzialności za własne życie – postawa ta zrodziła roszczeniowość, która po dziś dzień cechuje ogromną większość naszego społeczeństwa, w tym także młodzież. Roszczeniowość podsyciła zaczerpnięte z tradycyjnego myślenia o państwie przekonanie o wszechmocy państwa. Oznaczało ono bowiem, że państwo zawsze może i powinno znaleźć środki, by spełnić roszczenia.

Źródło: Wiktor Osiatyński, *Rzeczpospolita obywateli*, Warszawa 2004, s. 24.

Istniały w okresie PRL organizacje, które były namiastką społeczeństwa obywatelskiego. Przykładem rolnicze organizacje spółdzielcze, które powstały jeszcze pod zaborami, ale po II wojnie światowej używane były przez władze polityczne jako narzędzie kontroli inicjatyw gospodarczych i społecznych. W wyniku tego, po roku 1989, starsi rolnicy są mocno sceptyczni w stosunku do ruchu spółdzielczego, a młodzi traktują go jako coś przeciwnego do tzw. „[nowego ruchu spółdzielczego](#)”.

Należy jednak zwrócić uwagę na lata 70. XX w. Wówczas to powstała opozycja wobec władzy. Do idei społeczeństwa obywatelskiego nawiązało jedno z haseł Jacka Kuronia, lidera opozycji: „Zamiast palić komitety, zakładajcie własne!”. Wkrótce potem powstał NSZZ „Solidarność”, który w 1981 r. przedstawił program budowy „Rzeczypospolitej samorządnej”,

czyli budowy państwa opartego na społeczeństwie obywatelskim. W roku 1989 Solidarność przenosi się na osiedla, dzielnice, a nawet całe miejscowości – powstaje ruch Komitetów Obywatelskich, czyli terenowych struktur zwolenników Solidarności, których pierwotnym zadaniem była organizacja kampanii wyborczej przed [wyborami](#) 4 VI 1989 roku, ale z czasem stały się one znaczącą siłą polityczną w Polsce.

Po roku 1989 aktywność Polaków się zmieniła. Przede wszystkim w ciągu 10 lat spadła ich aktywność na rzecz innych oraz lokalnych wspólnot: z 33,6% do 23,9%. 75% obywateli nie należało w 1999 r. do żadnego związku zawodowego, stowarzyszenia ani jakiegokolwiek organizacji sportowej.

Od roku 2000 do 2015 zespół naukowców pod kierownictwem Janusza Czapińskiego i Tomasza Panka prowadził badania dotyczące diagnozy społecznej Polaków z uwzględnieniem stanu społeczeństwa obywatelskiego.

W raporcie z badania z 2015 r. autorzy piszą:

“ ***Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków***

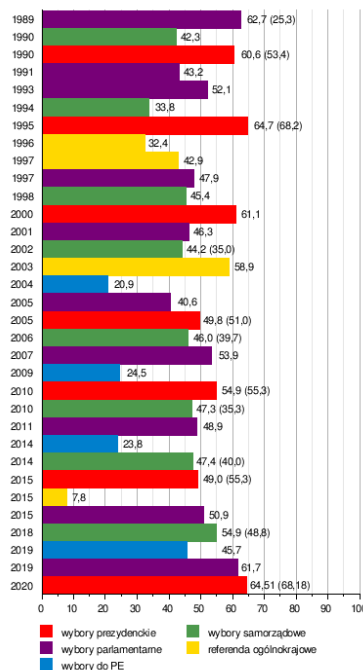
Stopień zrzeszania się, odsetek obywateli, którzy należą do organizacji dobrowolnych jest najprostszą miarą stanu społeczeństwa obywatelskiego. W Polsce w 2015 r. członkami „jakichś organizacji, stowarzyszeń, partii, komitetów, rad, grup religijnych, związków lub kół” było 13,4 proc. badanych: 10,3 proc. należało tylko do jednego stowarzyszenia; 2,2 proc. do dwóch, a 1,9 proc. do więcej niż dwóch organizacji. Dopełnieniem pytania o formalne członkostwo było pytanie o rzeczywistą działalność w takich organizacjach (Czy obecnie uczestniczy Pan(i) aktywnie w działaniach takich organizacji?). 70,8 proc. członków stowarzyszeń mówi, że aktywnie uczestniczy w ich działaniach. Mało ludzi należy do organizacji, ale jeśli już gdzieś należą, to (mówią, że) coś w nich robią. Takich, którzy należą i działają jest w społeczeństwie powyżej 15 r.ż. 9,0 proc.

Źródło: *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, Warszawa 2015, s. 340.

Według autorów raportu w latach 2003–2015 odsetek osób działających w różnego typu organizacjach zmienia się nieznacznie, co oznacza, że społeczeństwo obywatelskie w Polsce pod tym względem się nie rozwija. Podobnie jest z nieformalnym zaangażowaniem

na rzecz społeczności lokalnej; w 2015 r. jedynie 15,4% osób powyżej 15. roku życia podejmowało tego typu działania.

Najbardziej powszechnym doświadczeniem obywatelskim jest wśród Polaków udział w wyborach.

Wykres: frekwencja wyborcza w latach 1989–2020.

Źródło: Frekwencja wyborcza, wikipedia.pl [online, dostęp: 26.08.2020].

Według dr Elżbiety Korolczuk, społeczeństwo obywatelskie w Polsce zmienia swoje oblicze – staje się bardziej upolitycznione:

((Elżbieta Korolczuk

Społeczeństwo obywatelskie w Polsce – kryzys czy nowe otwarcie?

Społeczeństwo obywatelskie, nie tylko w Polsce, było w ostatnich latach często oskarżane o „apolityczność”, czyli brak zaangażowania w konkretne projekty polityczne, co miało wynikać po trosze z finansowej zależności od państwa czy instytucji transnarodowych, a po trosze z alienacji i biurokratycznego bezwładu. Ta diagnoza jest do pewnego stopnia słuszna, na co wskazują sami reprezentanci trzeciego sektora, tyle że nie uwzględnia tej części społeczeństwa obywatelskiego, która nie jest sformalizowana, a która często

angażuje się w radykalne projekty politycznej zmiany. Przejawów upolitycznienia należałoby szukać w różnych oddolnych inicjatywach, które pojawiały się od co najmniej dekady, a które nie mieszczą się w definicji trzeciego sektora – mam tu na myśli zarówno Manify czy grupy działające na rzecz praw pracowniczych, jak i organizacje skrajnie prawicowe czy katolickie skupiające się przy parafiach, a mobilizujące się przeciwko „gender”, „lewactwu” czy Unii Europejskiej (Graff i Korolczuk 2017).

Dziś coraz częściej pojawiają się głosy, że trzymanie się zasady apolityczności społeczeństwa obywatelskiego to błąd. Jan Mencwel ze stowarzyszenia Miasto Jest Nasze przekonywał niedawno na portalu NGO, że czas już skończyć z przekonaniem, jakoby działalność społeczną i polityczną dzieliła „wyraźna etyczna bariera – ta pierwsza jest czysta, nieskazitelna i bezinteresowna, podczas gdy ta druga to brudna gra, w której chodzi wyłącznie o tak zwany »interes polityczny«”.

Źródło: Elżbieta Korolczuk, *Spółeczeństwo obywatelskie w Polsce – kryzys czy nowe otwarcie?*, Warszawa 2017, s. 3.

Słownik

fundacja

forma organizacji pozarządowej, nadająca jej osobowość prawną; gromadzi kapitał i wydatkuje go na określony cel publicznie użyteczny

OPP

organizacja pożytku publicznego; organizacja pozarządowa, najczęściej stowarzyszenie lub fundacja, prowadząca działalność charytatywną w dziedzinie edukacji, ochrony zdrowia, praw człowieka, ochrony przyrody itp., która uzyskała taki statut na podstawie ustawy z dnia 24.04.2003 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie

praca organiczna

w okresie pozytywizmu praca na rzecz rozwoju gospodarczego ziem polskich będących pod zaborami

społeczeństwo obywatelskie

społeczeństwo, dla którego przestrzeń do działania leży między jednostką a niezależnymi od państwa instytucjami; jego cechą charakterystyczną jest aktywność obywateli w wielu strefach życia na rzecz realizacji wspólnych interesów

stowarzyszenie

forma organizacji społecznej/zrzeszenia osób, które mają wspólny cel i/lub zainteresowania

wybory

jeden z podstawowych mechanizmów demokracji, będący sposobem na dobór organów władzy

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznając się z mapą myśli, zastanów się, czy wymienione w niej działania podejmowane przez ludzi były/są przejawem aktywności społeczeństwa obywatelskiego; wpisz „tak” lub „nie” w puste pola. Dopisz własne propozycje działań.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Podaj przykład przejawu aktywności społeczeństwa obywatelskiego w twojej okolicy.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: czy można mówić o społeczeństwie obywatelskim w Polsce? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Społeczeństwo obywatelskie charakteryzuje się...

- ☐ biernością.
- ☐ całkowitym podporządkowywaniem się decyzjom władzy.
- ☐ anemią.
- ☐ aktywnością społeczną.

Ćwiczenie 2

Wskaż przejawy aktywności społeczeństwa obywatelskiego.

- ☐ przynależność do stowarzyszeń
- ☐ wykonywanie pracy zawodowej
- ☐ udział w wyborach
- ☐ bycie liderem partii politycznej

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Im więcej obywateli należy do partii politycznych, tym społeczeństwo obywatelskie jest silniejsze.	☐	☐
Słabość polskiego społeczeństwa obywatelskiego pokazuje niski odsetek osób działających w organizacjach <i>non profit</i> .	☐	☐
Udział w wyborach jest przejawem aktywności obywatelskiej.	☐	☐
Społeczeństwo polskie charakteryzuje duży odsetek osób działających na rzecz innych poza formalnymi strukturami.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj instytucje do sektorów.

sektor publiczny

sektor prywatny

trzeci sektor

stowarzyszenie

organizacja pożytku publicznego

wojewoda

wójt/burmistrz

sejmik wojewódzki

fundacja

spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

jednoosobowa działalność gospodarcza

spółka akcyjna

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*

Badanie pokazuje, jak mało Polacy mają doświadczeń społecznych i obywatelskich, które gromadzi się poprzez działania w organizacjach, uczestnictwo w oddolnych inicjatywach społecznych, w zebraniach publicznych czy wolontariacie. Skoro Polacy tak słabo się zrzeszają, rzadko sami podejmują działania na rzecz innych ludzi, organizacji i własnych społeczności, niechętnie się zbierają, by coś wspólnie postanowić a potem zrobić, to nie mają okazji, by się nauczyć zorganizowanego działania społecznego i nabyć umiejętności potrzebnych do życia w społeczeństwie obywatelskim. Polacy nie umieją się organizować i skutecznie działać wspólnie, chyba że chodzi o strajk lub protest – przeciw budowie drogi w sąsiedztwie, urządzeniu w ich gminie wysypiska cudzych śmieci czy budowie w ich miejscowości hospicjum. Nie umieją, bo się tego nie nauczyli z ich, ubożego doświadczenia. Nie umieją, bo nie działają, a nie działają, bo nie umieją – jest to błędne koło działań dla społeczności.

Źródło: *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, Warszawa 2015, s. 348.

Podaj powód, dla którego społeczeństwo obywatelskie w Polsce jest słabo rozwinięte.

Ćwiczenie 6

Przeanalizuj wykresy i wykonaj ćwiczenie.

Oprac. na podst.: Frekwencja wyborcza, wikipedia.pl [online, dostęp: 26.08.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Podaj, w których wyborach Polacy najchętniej idą do urn wyborczych, a w których najrzadziej.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

((Sara Burchert

Wpływ mediów na postawy polityczne Polaków

Celem badania było stwierdzenie w jakim stopniu kształtowanie się opinii publicznej jest wynikiem przekazów medialnych. W swoim projekcie dr Wenzel postawił na różne aspekty tego zagadnienia. Z jednej strony chodziło o zbadanie charakteru przekazu medialnego i jego wpływu na kształtowanie się postaw, ale też siłę oddziaływania przekazu w zależności od zgodności orientacji ideologicznej przekazu z orientacją badanego. Brano także pod uwagę kompetencję poznawczą odbiorcy i jej znaczenie przy tworzeniu się postaw. Założenia, które zostały poczynione odnoszą się do trzech sfer. Pierwszą z nich jest fakt, że media, z których odbiorcy korzystają przyczyniają się do tworzenia ram pojęciowych, przez pryzmat których postrzegają oni świat. Drugie odnosiło się do tego, że uprzedzenia do konkretnych mediów wpływają na ocenę przekazu, natomiast trzecie zakładało, że kompetencja poznawcza, jaką dysponuje odbiorca może wpływać na odbiór treści.

Badanie przebiegało w ramach trzech etapów. Pierwszym z nich było badanie sondażowe, przeprowadzone w formie quasi-eksperymentalnej, przy pomocy którego badacze sprawdzali, jakie postawy deklarują badani. W tym etapie sprawdzano wiedzę, orientację ideologiczną oraz kompetencję poznawczą badanego. Następnie przewidziane było wprowadzenie bodźca oraz post-test. Kolejną fazę stanowiło sprawdzenie jak trwałe są postawy, wytworzone na podstawie bodźca, przeprowadzone po określonym czasie. Ostatnim elementem było pogłębione badanie jakościowe. Badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej próbie obywateli polskich posiadających czynne prawo wyborcze.

W badaniu, jako bodziec, wykorzystane zostały materiały prasowe dotyczące uchodźców. Uczestnikom zaprezentowano materiały podchodzące pozytywnie bądź negatywnie do tej kwestii społecznej. Badacze zaobserwowali, że negatywne komunikaty oddziałują silniej od pozytywnych. Osoby, które już na wstępie deklarowały postawy negatywne wobec tego zjawiska, w zasadzie nie zmieniały pod wpływem komunikatu swoich poglądów, podczas gdy u tych, którzy początkowo nie mieli konkretnego nastawienia w stosunku do tematu, obserwowano zmianę stanowiska w tej sprawie. Zmiana poglądów w przypadku komunikatu negatywnego odzwierciedlona została na poziomie statystycznym. Pozytywny komunikat natomiast nie skutkował zmianą poglądów w żadnej grupie poddanej badaniu. Kierownik projektu zauważa także, że negatywne emocje aktywizują się szybciej, a efekt ich oddziaływania jest bardziej widoczny. Podkreśla, że strach jest jednym z elementów, dzięki którym nasz gatunek mógł przetrwać tysiące lat.

Badania potwierdziły również, iż wyborcy PIS-u częściej korzystają z przekazów emitowanych przez Telewizję Publiczną, podczas gdy wyborcy PO raczej wybierają stacje TVN-u. Ci pierwsi częściej czytują „Gazetę Polską”, natomiast w drugiej grupie dominowała „Gazeta Wyborcza” czy „Polityka”. Wielu badanych miało trudności z określeniem, z jakiego źródła czerpią informacje dotyczące polityki, gdyż najczęściej wykorzystują oni portal Facebook jako naturalne źródło wiedzy. Kierownik projektu, dr Michał Wenzel, zwraca uwagę na fakt, że niemożność skonkretyzowania źródła, z którego pochodzą informacje, kwalifikowane przez odbiorców jako wiedza, sprawia, że występuje istotna trudność w ustaleniu ich wiarygodności. Niebezpieczeństwa, jakie z tego wynikają, to chociażby łatwość manipulacji takim odbiorcą, dzięki czemu mogą się rozprzestrzeniać informacje klasyfikowane jako fake news.

Wyjaśnij, na czym polega wpływ mediów na potencjalnych wyborców.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

kategoria	Identyfikacja z PO	Identyfikacja z PiS	Identyfikacja z PSL	Identyfikacja z SLD	Identyfikacja z inną partią	Bez identyfika
Głos na PO	92.9	1.0	0.0	12.5	5.1	26.8
Głos na PiS	0.0	84.6	0.0	2.5	30.8	14.7
Głos na PSL	0.0	0.0	85.0	0.0	0.0	3.3
Głos na SLD	0.7	0.0	0.0	65.0	0.0	1.3
Głos na inną partię	0.7	0.0	5.0	2.5	38.5	3.7
Niegłosujący	5.7	14.4	10.0	17.5	25.6	50.2

Źródło: Marta Żerkowska-Balas, *Wyraz poparcia czy obywatelski obowiązek – co motywuje Polaków do głosowania?*, dostępny w internecie: batory.org.pl [dostęp 27.08.2020 r.].

“ ***Frekwencja w wyborach: Dlaczego Polacy nie głosują?*** ”

Na aktywność młodych obywateli (podobnie jak starszych) w wyborach parlamentarnych wpływają płeć, poziom religijności oraz wykształcenie własne i ojca. Można więc przyjąć, że partycypacja zależy przede wszystkim od socjalizacji na łonie rodziny, a także od udziału we wspólnotach (na przykład religijnej), do których młody człowiek należy. Status społeczno-ekonomiczny rodziny oraz wartości polityczne (poczucie sprawstwa czy przekonanie, że głosowanie jest obywatelskim obowiązkiem), jakie przekazują młodemu człowiekowi rodzice, w znacznym stopniu determinuje jego skłonność do partycypacji w pierwszych i kolejnych wyborach – informują eksperci z Fundacji Batorego i koalicji Masz Głos, Masz Wybór.

Źródło: *Frekwencja w wyborach: Dlaczego Polacy nie głosują?*, 16.10.2015 r., dostępny w internecie: wnp.pl [dostęp 27.08.2020 r.].

Na podstawie źródeł wyjaśnij, co wpływa na niegłosowanie w wyborach.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Przemiany aktywności społeczno-politycznej

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

1) przedstawia idee społeczeństwa obywatelskiego i charakteryzuje jego rozwój w XX-wiecznym państwie polskim;

11) analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji wyborczej – problem absencji wyborczej; wyjaśnia przyczyny tego zjawiska; wyjaśnia, jakie czynniki wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie społeczeństwa obywatelskiego;
- omawia rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce XX i XXI w.;
- ocenia stan aktywności społeczno-politycznej w Polsce.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda kuli śniegowej;
- debata „za i przeciw”;
- rozmowa nauczająca.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- karteczki, pisaki.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów lekcji.
2. Uczniowie poznają definicję społeczeństwa obywatelskiego – metoda kuli śniegowej. Uczniowie w parach ustalają definicję, zapisują na karteczce, potem łączą się w czwórki i ósemki pracujące dalej nad definicją społeczeństwa obywatelskiego. Na koniec wspólnie decydują i wybierają definicję spośród zaproponowanych.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z treścią lekcji. Na jej podstawie omawiają rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX i XXI w., zwracając szczególną uwagę na przejawy aktywności obywatelskiej.
2. Następnie uczniowie zapoznają się z mapą myśli. Oceniają przy tym, co jest, a co nie jest przejawem społeczeństwa obywatelskiego, podają też własne propozycje aktywności do wpisania w schemat.
3. Uczniowie wykonują ćwiczenia 6, 7 i 8.
4. Następuje podział na dwie grupy. Wykorzystując zdobytą wcześniej wiedzę, uczniowie przygotowują się do debaty na temat: „Czy w Polsce istnieje społeczeństwo obywatelskie?”, przy czym jedna z grup zwraca uwagę na argumenty za istnieniem społeczeństwa obywatelskiego, a druga – przeciw istnieniu.

5. Następuje debata „za i przeciw”. Uczniowie siadają naprzeciwko siebie i dyskutują. Po zakończonej dyskusji nauczyciel pyta, czy ktoś chce zmienić grupę, i daje na to czas. Następnie wyznaczona osoba podsumowuje debatę.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie zapisują wnioski z debaty w ćwiczeniu 2 do multimedium.
2. Uczniowie wypowiadają się jednym zdaniem, co było dla nich w tej lekcji najważniejsze.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe e-ćwiczenia.

Materiały pomocnicze:

Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków, red. Janusz Czapiński, Tomasz Panek, diagnoza.com.

Wiktor Osiatyński, *Rzeczpospolita obywateli*, Warszawa 2004.

Elżbieta Korolczuk, *Spółeczeństwo obywatelskie w Polsce – kryzys czy nowe otwarcie?*, Warszawa 2017.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie na podstawie mapy myśli mogą wykonać plakat obrazujący stan społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.